

PALACKPOSTA

Zalai-muravidéki írók,
költők antológiája

Pannon Írók Társasága - Göcseji Múzeum
Pannon Tükör Könyvek

Farkas Szilárd

Üzenet a palackban

(A zalai-muravidéki írók,
költők antológiájáról)

A hagyományos, papírlapra kézírással ákombákomozott levelek is egyre ritkábbak már, így szinte meglepődünk a palackposta szó hallatán. A rejtettség, a titok, a távolság, a kaland mind előugrik egy pillanat alatt, ahogy kifeszegjük a dugót. Ugyanakkor torkon ragad a félelem, hogy felnyitva az üveget nem a dohosság lehelete csap-e az arcunkba, ami biztos jele: az üzenet hajdani írói hiába remélték a segítséget, talán már rég beleőrültek abba, hogy a távoli horizontot fürkésszék, és megmentőiket hiába várva egymást falták fel. Erről szerencsére szó sincs! Ezen asszociációs sort követve mindenképpen gesztusértékű a címválasztás, hiszen azt kiáltja: itt vagyunk, keress meg! Kiolvasható e koncepció a szerkesztői utószóból is, ahol Szemes Péter megfogalmazta: „mindig az örökséget gazdagító, kiteljesítő jelenvaló az, ami egy korszak kulturális »állapotát« meghatározza, s kiindulópontjaként szolgál a jövő törekvéseinek”.

Palackposta címmel a Pannon Írók Társasága és a Göcseji Múzeum közös kiadásában, a Pannon Tükör Könyvek sorozatában jelent meg az antológia, amelynek szerkesztési szempontjait Szemes Péter biztos kézzel jelölte ki. A térség irodalmi életének reprezentálásakor egy tágabb kontextus meglétének kimutatása is egyértelmű célja volt. A zalaiságukat büszkén vállaló, azonban a megyétől már messzire került alkotók ugyanúgy helyet kaphattak benne, mint a muravidéki magyar írók és költők. „Lendva és környéke a történelmi Zala megye részét képezte

évszázadokon át, s a határok légiesülése immár az egykor összetartozó térség szellemi újraegyesítését is lehetővé teszi” – vallja magáénak ezt a fontos ügyet Szemes Péter. E válogatási szempontok a kanonizációs folyamatok olyan forrását-pezségét indítják el, ahol a végeredmény foka még kérdéses ugyan, de kétségtelenül magába olvasztotta a táj minden egyedi ízét-zamatát akkor is, ha csak idővel érik majd be teljesen.

Így „zalaiságuk ürügyén” egymás mellé kerülhettek a különböző műfajok, témák és formák. A vidék irodalmi életét évtizedek óta meghatározó, alakító, ismert alkotók – Péntek Imre, Szálinger Balázs, Bence Lajos vagy Tóth Imre – mellett olyan reményteljes fiatal tehetségek is lehetőséget kaptak, mint Gál Soma, Farkas Balázs, Gelencsér Milán vagy Szakony Dorina. Ennek köszönhetően egy változatos, sokszínű textus keletkezett. Gesztusértékű az a szerkesztői elhatározás, hogy a 33 alkotó megközelítőleg azonos terjedelemben szerepelhet, és egyszerűen alfabetikus sorban következzenek. Örvendetes tény, hogy élő szellemi műhelyekben formálódó műalkotásokból kellett válogatni, hiszen a Pannon Tükör, a Zalai Írók Egyesülete, majd utóda, a Pannon Írók Társasága hosszú évek óta összefogja a helyi terveket, célokat, törekvéseket, és segíti azok megvalósítását.

Az utószóban négy olyan alkotó neve szerepel, akiknek hiányát a szerkesztő fontos tartotta hangsúlyozni, indokolni: Utassy József, Major-Zala

Lajos, Tunyogi Csapó Gábor, valamint Pék Pál. Utóbbi szellemét az ajánlás, szellemiségét az egész könyv szándéka idézi meg. Elvesztésükkel a vidék irodalmában olyan űr maradt, amelynek betöltése az élő, talán éppen a kötetben szereplő, szerzők mindenkori feladata.

A teljesség igénye nélkül, műfaji-tematikus kapcsolatokra rámutatva szeretnék felvillantani néhány színt ebből a sokféleségből. A periférián, a kánon peremén – vagy ami hazánkban ezzel egyenértékű –, vidéken élő alkotók megszólalásaik alkalmával szükségét érzik, hogy művészetük létjogosultsága mellett érveljenek. A kötetnek erre az önigazolásra semmi szüksége nem lenne! Kritizálhatjuk a bekerült művek témáit, a válogatási szempontokat, az antológia céljait. Ez a mindenkori közönség jogában állt, de olvasson és ítéljen mindenki maga: érdemes-e megkeresni az üzenet küldőit? Ez az ambivalencia végig megfigyelhető, hiszen a bocsánatkérő alázat ott bujkál a háttérben, ahogy azt a könyv egyik fő tartópillérét adó Péntek Imre-vers is tematizálta:

„A vidéki költők végül is szeretetre méltó lények,
bár bogarasságuk közismert, némi megbecsülést
azért szereznek
a kocsmában, templomban, a képviselőtestület
előtt.”
(*A vidéki költők*)

Szókimondóan, provokatívan, nem kevés önróniával beszél e létforma viszontagságairól. Az életképek sorozatából külön, szeretni való sorsok bomlanak ki. A hétköznapiak olyan pontossággal elevenednek meg a szemünk előtt, ami csak egy módon lehetséges: a tisztánlátás oka, hogy a művészi sikerek, szakmai elismerések és eredmények dacára Péntek Imre is a vidéki költők életét éli, ezt választotta. Vigaszt mégsem tud – talán nem is akar – adni, hiszen nem éri be, és nem is biztat az eljövendő halhatatlanság önámító ígéretével.

Az antológia címe által kijelölt tematikus sorba illeszthető a *Levél Tomiból*. Kaj Ádám – Ovidius és Babitsot egyaránt megidéző – versével nemcsak a „Rómától” való távolságot fájlalja, hanem kritikus-ironikus öndefiníciós kísérletre is vállalkozik.

Már nem a száműzetésből való hazatérés reménye a versbeli beszélő nézőpontjának meghatározója, hiszen a „kiszabott jólét, / bizony elhülyíti az embert”, ennek ellenére valami magmagyarázhatatlan hiányérzet állandósulásáról számol be.

Bence Lajos két múltidéző versében két „vidéki költő”, Berzsenyi és Mikszáth alakja elevenedik meg a szemünk előtt, de legalább ilyen hangsúlyos a *Várnálban* felvetett kérdés: az idő, az elmúlás problémája.

Halász Albert, költő, a lendvai kulturális élet fontos alakja. Az antológia címének eredetét ars poeticus verse magyarázhatja. Annak ellenére, hogy ez a keserűen szemrehányó, ugyanakkor öntudatos, büszke vers kimondottan a szlovéniai magyarság sok évtizedes küzdelmét jeleníti meg, alaphangja, mondanivalója könnyen általánosítható, az egész kötet szempontjából meghatározóvá tehető:

„nem vagyunk olyanok, mint amilyenek lennünk
kellene,
még ha ez mind igaz is,
de itt voltunk,
itt vagyunk,
és itt maradunk,
mert ezt a végvárat is védeni kell”

A vidék irodalma hasonló önigazoló- és lét-harcokra kényszerül hazánkban a mindennapok során.

A szintén szlovéniai magyar költőnő, Zágorec-Csuka Judit több beválogatott versének középpontjában a patriotizmus lobog. A *Szülőföldem* című vers szavai még egyértelműen a Himnuszot idézik:

„évszázadokon át őseim
szemfedője, buja termőföld,
apám búzaföldje, szülőföldje,
Muravidék.”

Petőfi alakjának újabb és újabb megidézésével az önfeláldozás, feltétel nélküliség gondolatát erősíti, ugyanakkor egy kulturális hagyomány, művészi kánon, költői magatartás mellett tesz hitet. A *Márciusi szélben*, és főként a *Kiáltás* a kisebbségi léthelyzet problémáit ebben a fogalomkörben jeleníti meg:

„Óh, Istenem, ne add, hogy gyermekeink
elfeledjék azt, amiben hittünk,
amiről tudomásunk volt, amit gondoltunk,
s ne fordításban olvassák majd történelmünket,”

Szálinger Balázs fiatal kora ellenére megkerülhetetlen alakjává vált a hazai irodalomnak. *Szólószínház* és *Apa-monológ* című identitáskutató, érzékeny verseiben az örökség-család témához nyúl, ezzel pedig egy új nézőpontot visz be a kötet azon verseinek csoportjába, amelyek „időbevetségünk” tapasztalatát szándékoznak megragadni.

A prózai szövegek között találunk az eddigi témákat folytató alkotásokat, de az új irányokat nyitó szövegek is figyelemfelkeltően erősek. Turbuly Lilla novellájának már a címe jelzi kötődését a szülőföld-haza tematikához: *Náprádfa (utolsó posta: Gutorföldre)*. Gyermekségének színhelyétől véve búcsút, a kis zalai helység nevének eredetéről lebenteli fel a fátylat. Egyben azonban e kis település eltűnésének okait is elének tárja: az elnéptelenedés, az elvándorlás szomorú lépéseit.

Horváth Márk két novellájával olyan erős atmoszférát tudott teremteni, hogy esetében szinte túlzónak éreztük a terjedelmi korlátozást, és kíváncsian várjuk az első önálló kötet megjelenését.

Somogyi Zoltán novelláiban könnyedén teremtett a *Második fejek* című regényéhez hasonló képi-írói világot. Nehéz eldönteni, hogy a groteszk,

rémálomszerű utópiák közül az egér-apokalipszis vagy az örök eső lehetősége a félelmetesebb.

Szakony Dorina – műfaji alapon is – egyedi szintet visz a kötetbe. „Háromperces” színműve az egyik legősibb témára íródott, mégis képes a férfino-kapcsolat sötét, rejtelmes mélységeibe belesodorni minket a dráma eszköztárából válogatva.

Összességében változatos olvasmányra számíthat az érdeklődő, aki kézbe veszi a kötetet. Szinte adja magát a keresgélős, szemezgetős olvasási mód: ha szimpatikus a fényképről ránk tekintő szerző (a művészi életút rövid, kellően informatív leírását is minden esetben megkapjuk), műveivel is tehetünk egy próbát. Az alfabetikus sorrend kellően támogatja szabadságunkat e téren.

A kötet címválasztása kapcsán eszünkbe juthat a palackposta egy modern inkarnációja, az időkapszula is, ami szintén arra szolgál, hogy az üzenetet eljuttassa valahova távolra az időben. Ebbe nem egy kétségbeesett, rövidke levél kerül, hanem a korra, alkotóira legjellemzőbb, a legjobb, ami méltó az utódok figyelmére. A kötetnek kétségkívül van egy ilyen, értékmentő célkitűzése is, de nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy legalább ennyire szól a mának, amikor azt kiáltja: itt vagyunk!

(*Pannon Tükör Könyvek, 2014*)